

Anna Miodyńska
Fundacja Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego
anna.miodynska@gmail.com

Sieci bibliotek – znane pojęcie, nowe znaczenie

Streszczenie: Słowo „sieć”, w odniesieniu do bibliotek, kojarzy się przede wszystkim z siecią biblioteczną zdefiniowaną w ustawie o bibliotekach. W projekcie „Nie siedź – siecuj! Wzmocnienie regionalnych sieci bibliotecznych” chcemy poszerzyć pojęcie sieciowania, wprowadzając narzędzia wzbogacające, a nie zastępujące dotychczasowe działania bibliotek w tym zakresie. Szukamy wspólnie z bibliotekarzami odpowiedzi na pytanie: czy sieciowanie jest szansą na rozwój kompetencji pracowników bibliotek oraz na poprawę jakości usług bibliotecznych, czy jedynie stanowi kolejną modę projektową jak swego czasu wymiana dobrych praktyk czy współpraca międzysektorowa?

Słowa kluczowe: wzajemne wsparcie, struktury poziome, sieciowanie, sieci biblioteczne

Z życia wzięte

Podczas długiej podróży samochodem rozmawiałam z kierowcą, którym był pewien bibliotekarz z centralnej Polski, o tym, jak bardzo zawód bibliotekarza jest dziś zróżnicowany. Jak wiele różnych, bardzo specjalistycznych umiejętności jest potrzebnych, by właściwie świadczyć usługi biblioteczne. Zapytałam, co jemu osobiście, jako regionaliście o zainteresowaniach historycznych i krajoznawczych, pomogłoby w rozwoju zawodowym. Mój życzliwie mnie podwożący towarzysz podróży bez wahania odpowiedział: łączność i wymiana myśli z innymi bibliotekarzami – regionalistami. Ale nie w ramach odgórnie nadanej sztywnej struktury, raczej we wspólnocie zainteresowań, działającej spontanicznie. W rozmowie nie używaliśmy terminu „sieć”, bo nie przyszedł nam do głowy, a szkoda.

Wprowadzenie

Sektor edukacji i kultury w Polsce jest tak pomyślany, że instytucje lokalne mogą liczyć na wsparcie jednostek, których zadaniem (lub jednym z zadań) jest dbanie o rozwój kompetencji pracowniczych i ciągła poprawa jakości pracy. Dlatego nauczyciele mają centra i ośrodki doskonalenia, bibliotekarze – wsparcie bibliotek powiatowych oraz działów instrukcyjno-metodycznych (DIM-ów) w bibliotekach wojewódzkich. Domy kultury nie mają formalnie umocowanego systemu wspierania. Być może właśnie dlatego kilka dobrych przykładów oddolnego (niesformalizowanego) sieciowania pochodzi z grona domów kultury. Często przywołuje się też przykłady sieciujących, czyli trwale współpracujących w różnych obszarach życia społecznego, organizacji pozarządowych. Na wsparcie rozwoju sieci organizacji i grup nieformalnych wydano poważne fundusze unijne, co wskazuje, że temat jest ważny¹. Rozważmy, czy pionowa (poprzez DIM-y najpierw bibliotek wojewódzkich, a następnie bibliotek powiatowych) struktura wsparcia jest wystarczająca w czasach nowych wyzwań, wobec których stają dziś biblioteki samorządowe? Czy warto inwestować (czas, energię, fundusze) w niesystemowe (poziome) sieciowanie pracowników bibliotek, których łączy wspólny cel?

---

¹ MAZGAL, A. Sieciowanie: idea i mitologia. W: *NGO.PL Portal Organizacji Samorządowych* [online]. 23 stycznia 2010. [Dostęp 8.11.2019]. Dostępny w: <https://publicystyka.ngo.pl/siecowanie-idea-i-mitologia>.

Sieci – jakie są

Skojarzenie sieci z pajęczyną jest jak najbardziej uzasadnione. Na pajęczynę możemy patrzeć, poczynając z centrum – wtedy widzimy nici rozchodzące się z jednego punktu – lub koncentrując się na niciach tworzących wielokąt, które wzajemnie się przecinają. Perspektywa „od centrum” to model, w którym wsparcie (merytoryczne, logistyczne) udzielane jest przez wyspecjalizowany w tym celu podmiot. Ma to wiele zalet: upraszcza komunikację, gromadzi wiedzę i doświadczenie w jednym miejscu, konstytuuje miejsce, do którego można się udać po pomoc (poradę, wiedzę).

O niedostatkach też warto wspomnieć: o zadaniach do zrealizowania w ramach sieci zwykle decyduje centrum, a członkowie sieci mają na to znikomy wpływ i często przyjmują wygodną postawę konsumentów oferty, jaką owo centrum ma dla nich.

Model, o którym myślę zachęcający do sieciowania, to nitki niewychodzące z centrum, czasem równoległe, a czasem łączące się. To dynamiczna wspólnota samotworząca się i ucząca od siebie nawzajem poprzez wymianę wiedzy oraz zdolna do zaspokojenia swoich potrzeb na zasadzie wzajemności. Tworzący ją członkowie gromadzą się, podobnie jak w partnerstwach zadaniowych, na zasadzie dobrowolności, równości i wspólnoty celu. Sieć określa sama siebie. Mogą być sieci, których celem jest jedynie przepływ informacji między członkami, oraz takie, które realizują wspólnie skomplikowane projekty lub są partnerami dla ustawodawców w zakresie tworzenia prawa. Zwykle rozwój takiego gremium przebiega od nierozproszonej grupy w kierunku stopniowego formalizowania się.

Fenomen sieci dobrze opisują następujące cechy²:

1. Zróżnicowanie: różnorodność członków sieci zwiększa jej kreatywność oraz zdolność do innowacji.
2. Rozproszone przywództwo: liderzy w sieci mogą się zmieniać bez uszczerbku dla struktury, może też być ich kilku dla różnych obszarów działań.
3. Wzajemność: wymiana wiedzy lub innych dóbr między członkami sieci odbywa się na zasadzie wzajemności.
4. Wspólny cel: członkowie sieci dzięki pracy na rzecz wspólnego celu realizują swoje własne.
5. Zmienny zakres aktywności: w różnym czasie i wobec różnych wyzwań aktywność poszczególnych jej członków może ulegać zmianie – zgodnie z zasadą dobrowolności uczestnictwa.
6. Adaptatywność: sieć łatwo dostosowuje się do aktualnych wyzwań z racji swojej płynnej struktury i braku hierarchii.
7. Zdobywanie wiedzy: zwykle w centrum zainteresowania sieci jest rozwój jej członków, który może oczywiście służyć różnym celom, także tym najbardziej praktycznym; obszar zdobywanej wiedzy określa często misję danej sieci.

To teoria, która w praktyce przekłada się na pracę osób inicjujących sieć na podstawie rozpoznanych potrzeb środowiska. Nie jest to lider, a raczej ktoś, kogo możemy określić mianem opiekuna procesu lub animatora. Dba, aby na początkowych etapach rozwoju sieci

---

² *Effective networks for improvement. Developing and managing effective networks to support quality improvement in healthcare* [online]. London: the Health Foundation, 2014, s. 7. [Dostęp 8.11.2019]. Dostępny w: <https://www.health.org.uk/sites/default/files/EffectiveNetworksForImprovement.pdf>.

(pomocna jest tu znajomość procesu rozwoju grupy)³ jej członkowie mieli komfort pracy. Lider lub liderzy wyłonią się spośród członków sieci niejako samoistnie. Zwykle dzieje się to, gdy sieć zaczyna działać (realizować w praktyce swoje cele). Wtedy rola animatora ogranicza się do wspierania na odległość. Oczywiście, ile sieci, tyle scenariuszy ich rozwoju. Czasem animator stale pełni rolę bardzo zaangażowanego opiekuna – ale wtedy warto postawić sobie pytanie: na ile samodzielna w działaniu jest ta sieć?

Forum Kraków powstało jako sieć, która określiła się jako samorządne, dobrowolne i trwałe zrzeszenie osób działających na rzecz animacji kultury. Udział w Forum ma charakter społeczny. Forum jest wspólną inicjatywą Małopolskiego Instytutu Kultury oraz Stowarzyszenia Centrum Aktywności Lokalnej⁴. Jako że sieć jest z definicji strukturą płynną i adaptatywną, z Forum Kraków narodziły się, a następnie usamodzielnili sieci regionalne: Forum Kultury Mazowsze, Wędrujące Forum Kultury Dolny Śląsk czy Lubuskie Forum Kultury.

Sieci – jakie znamy

Sieć LABIB, zapewne znana w środowisku bibliotek, określa się jako społeczność osób, które dostrzegają potencjał bibliotek i chcą go rozwijać⁵. Ta sieć także przeszła metamorfozę: od grona pracowników bibliotek z całej Polski, którzy chcieli się doskonalić zawodowo w sposób twórczy i innowacyjny, po stowarzyszenie, które ma strukturę organizacji pozarządowej, ale też gromadzi wokół siebie grono sympatyków rozwoju bibliotek.

To są sieci o zasięgu ponadregionalnym, ale mamy też przykłady sieci lokalnych. Należy do nich grupa „Inicjatywy”, którą tworzą dyrektorzy instytucji kultury z powiatu jarocińskiego i która pełni rolę platformy wymiany informacji oraz doświadczeń związanych z zarządzaniem instytucją.

Nie siedź – sieciuj! Wzmocnienie regionalnych sieci bibliotecznych

Pod tą aktywizującą nazwą kryje się projekt Fundacji Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego, którego celem jest wypracowanie modelu/modeli działania sieci złożonych z pracowników bibliotek. Animatorami tych sieci są działy instrukcyjno-metodyczne z pięciu bibliotek wojewódzkich: kieleckiej, lubelskiej, olsztyńskiej, toruńskiej oraz wrocławskiej. Aby lepiej im się sieciowało na swoich terenach, pracownicy tych DIM-ów również połączyli się w sieć.

---

³ Popularnym modelem do analizy przemian w grupie jest model Tuckmana, w którym występują następujące fazy: tworzenia grupy (ang. *forming*), burzy (ang. *storming*), stabilizacji norm (ang. *norming*), skutecznego działania (ang. *performing*), a następnie jej zawieszenie lub rozpad (ang. *adjourning*). OLEJNICZAK, W., DZIURZŃSKA, A. Zespół – kultura – projekt”. Szczecin: Wydaw. Zachodniopomorskiej Szkoły Biznesu, 2009. ISBN 8385809341, 9788385809340.

⁴ *Forum Kraków* [online]. [Dostęp 8.11.2019]. Dostępny w: <http://forumkrakow.info/>.

⁵ *LABIB* [online]. [Dostęp 8.11.2019]. Dostępny w: <https://labib.pl/>.

Fot. 1. DIM-y na spotkaniu projektowym „Nie siedź – sieciuj!”
Fot. A. Miodyńska.

Projekt jest pilotażem i dopiero się rozpoczyna. Jego efekty, które poznamy w połowie stycznia 2020 r., pomogą DIM-om z innych bibliotek wojewódzkich tworzyć sieci o zasięgu wojewódzkim oraz zachęcać biblioteki pełniące funkcje powiatowych do sieciowania bibliotekarzy na swoich terenach. Takie są bardzo ogólne założenia. W praktyce powstaną i rozpoczną swoją pracę sieci bibliotekarzy pracujących z dziećmi, informatyków zajmujących się obsługą zasobów elektronicznych czy dyrektorów bibliotek gminnych z jednego powiatu. Nie wiemy dziś, co zaliczymy do sukcesu projektu, a gdzie natrafimy na przeszkody. To już będzie temat na kolejny artykuł!

Bibliografia:

1. *Effective networks for improvement. Developing and managing effective networks to support quality improvement in healthcare* [online]. London: the Health Foundation, 2014. [Dostęp 8.11.2019]. Dostępny w: <https://www.health.org.uk/sites/default/files/EffectiveNetworksForImprovement.pdf>.
2. MAZGAL, A. Sieciowanie: idea i mitologia. W: *NGO.PL Portal Organizacji Samorządowych* [online]. 23 stycznia 2010. [Dostęp 8.11.2019]. Dostępny w: <https://publicystyka.ngo.pl/sieciowanie-idea-i-mitologia>.
3. OLEJNICZAK, W., DZIURZŃSKA, A. i in. *Zespół – kultura – projekt*. Szczecin: Wydaw. Zachodniopomorskiej Szkoły Biznesu, 2009. ISBN 8385809341, 9788385809340.